

Bilaga 4:

Inventering av Fåglar

inför detaljplan för Björkholmen 1:1 på Muskö, Haninge kommun

WHITE ARKITEKTER

Johan Kjellberg Jenssen, Anders Toresson och Jan Wijkmark

KONTAKT

White arkitekter, Östgötagatan 100, Box 4700, 116 92 Stockholm, 08-402 25 00

2026-01-14

SAMMANFATTNING

I samband med det inledande skedet av naturvärdesinventeringen på land genomfördes en behovsanalys (enligt NVI-standardens punkt 6.5), där det framgår om det finns behov av att utreda artförekomst (enligt 20.11) och/eller livsmiljöer (enligt 20.12) för särskilda arter eller artgrupper. Detta resulterade i artinventeringar av artgrupperna fåglar, fladdermöss och vedlevande insekter.

I denna bilaga rapporteras resultatet av den inventering av häckande fåglar som genomfördes genom två fältbesök i juni 2025 inklusive relevanta artfynd. Trots att inventeringen skedde relativt sent på säsongen bedömdes en nöjaktig bild av häckfågelfaunan ha erhållits. Ett antal naturvårdsrelevanta fåglar dokumenterades i anslutning till planområdet. Genom att planområdet justerades åt öster och söder efter denna inventering bedöms påverkan på de för fåglar mer värdefulla delarna av området minska.

Sammanfattningsvis är artförekomsten av fåglar relativt typiskt för regionen och består i huvudsak av vanliga arter knutna till löv- och blandskog, öppna skogsmarker, vikar och i viss mån bebyggelse. Fågelarter som har mer relevans ur naturvårdssynpunkt och som med viss sannolikhet kan tros häcka eller ha viktiga delar av sitt revir/födosoöksområde inom planområdet är svartvit flugsnappare, grönfink, gulsparv, fiskmå, fisktärna och hussvala. Av dessa är det endast de tre första som bedöms eventuellt kunna påverkas i något högre grad av en exploatering.

Baserat på artfynden är äldre träd, hålträd samt en blandning av tät vegetation, brynzoner och öppna miljöer de huvudsakliga värdena för fåglar i området. De aktuella landlevande arterna är insektsätare och gynnas tex av hög förekomst av död ved. Åtgärder bör därför tas för att spara grova träd, hålträd, död ved (både stående och liggande). Rövning av mellanskikt av vegetation (buskage) bör undvikas, särskilt i kantzoner där skog och öppna partier möts. Slutligen ska störande åtgärder undvikas under häckningssäsongen.

INNEHÅLL

Sammanfattning	2
1. Inledning	3
1.1. Bakgrund	3
1.2. Metod	4
1.2.1. Bedömning av naturvårdsrelevanta arter	5
1.2.2. Övriga datakällor	5
2. Resultat	6
2.1. Resultat av inventeringen.....	6
2.2. Tidigare fynd.....	8
2.3. Sammanfattning och diskussion	8
Referenser	10

1. INLEDNING

1.1. Bakgrund

På uppdrag av Haninge kommun har White arkitekter utfört en naturvärdesinventering (NVI) enligt svensk standard (SS 199000:2023) på detaljeringsgrad *detalj*, med detaljerad redovisning av artförekomst. I samband med denna, upphandlade beställaren (Haninge kommun) även en inventering av fåglar i samma område (se Figur 1). Inventeringen utfördes av White arkitekter.

Samtliga vilda fågelarter som förekommer i Sverige omfattas av EUs Fågeldirektiv och med andra ord är alla fåglar och deras livsmiljöer skyddsvärda. Vissa arter är dock mer prioriterade än andra och det är därför särskilt viktigt att notera rödlistade arter (både av Sverige och IUCN), arter som omfattas av bilaga 1 i Fågeldirektivet (särskilda åtgärder), arter där nationella åtgärdsprogram eller artprojekt pågår samt de arter vars populationer kraftigt minskat i Sverige i närtid. I fågelinventeringen har vi dokumenterat vilka naturvårdsrelevanta fågelarter som förekommer i anknytning till det aktuella planområdet på Muskö.

Figur 1: Aktuellt planområde överlagrat ortofoto.

1.2. Metod

Inventeringen genomfördes av Anders Toresson från White Arkitekter vid två tillfällen i juni 2025 (Tabell 1). Fältbesöken utfördes på dagar utan nederbörd eller kraftig blåst.

Tabell 1. Datum och tid för fågelinventeringen.

Besök	Datum	Start	Avslut
1	2025-06-13	08:30	11:00
2	2025-06-26	08:15	10:00

Inventeringsmetodiken baserades på en förenklad revirkartering och punkttaxering (Naturvårdsverket 2012, 2016) med vissa avvikelser på grund av projektets tidsram och logistik. Enligt föreslagen metodik ska inventering genomföras vid minst fyra tillfällen och i denna del av landet under perioden 20 april till 10 juni. Då upphandlingen genomfördes först 3 juni hanns dock endast två inventeringstillfällen genomföras, båda i slutet av säsongen. Inventeringen bedöms dock ha gett en tillräckligt god bild av förekomsten av relevanta arter i det aktuella fallet för att tjäna som underlag för bedömning.

Tabell 2. Översikt av häckningsbeteenden för fåglar. Anpassad från Svensk Fågelatlas och SLU Artportalen.

Aktivitetsnummer	Häckningsaktivitet	Häckningskategori
20	Ägg eller ungar <i>sedda</i> i bo	<i>säker häckning</i>
19	Ungar <i>hörda</i> i bo	
18	Bo där adult fågel setts <i>ruvande</i>	
17	Äggskal påträffade	
16	Adult med föda åt ungar	
15	Adult som bär exkrementssäck	
14	Adult fågel besöker bo på ett sätt som tyder på ungar	
13	Nyligen flygga ungar eller dunungar	
12	Använt bo påträffat	
11	Avledningsbeteende	
10	Bobygge	
9	Ruvfläckar (studerade i handen vid ringmärkning)	<i>trolig häckning</i>
8	Varningslåten eller beteende som tyder på bo eller ungar i närheten	
7	Besök vid sannolik boplat	
6	Parning eller parningsceremoni	
5	Observation av revirbeteende på samma plats under minst två dagar	<i>möjlig häckning</i>
4	Par i lämplig häckningsbiotop under häckningstid	
3	Spel, sång eller andra häcknings- eller revirlåten under häckningstid	
2	Observerad under häckningstid i möjlig häckningsbiotop	
1	Observerad under häckningstid	

Med endast två besök och dessa strax utanför den rekommenderade inventeringsperioden för häckande fåglar, fanns en risk att vissa häckningar redan avslutats och därmed inte kunde fångas.

Då nyligen utflugna ungar (liksom deras föräldrar) under den första tiden ofta uppehåller sig i närheten av boet kan de dock ändå identifieras i området. För att kompensera för den sena tidpunkten riktade inventeringen inte in sig på att identifiera samtliga revir, utan dokumenterade istället individnärvaro och eventuella häckningsbeteenden bland dessa. Inventeraren gick långsamt genom området och stannade vid 10 punkter för observationer om 5 minuter per punkt för att identifiera fåglar som till exempel gömde sig i vegetationen. Samtliga fågelarter som hördes eller sågs dokumenterades. Fåglarnas beteende noterades även följande Svensk Fågelatlas häckningskriterier (Tabell 2; Svensson 1999).

1.2.1. Bedömning av naturvårdsrelevanta arter

Bedömningen av vilka fågelarter i området som har en särskild betydelse för den biologiska mångfalden, och naturvården i stort, utgick från den svenska rödlistan från 2020 (SLU Artdatabanken 2020), bilaga 1 i fågeldirektivet (2009/147/EG) och Svensk Fågeltaxerings populationstrender (Green 2025). Därtill noterades även de arter som är kategoriserade som typiska för lokala Natura 2000-naturtyper. Förekomst av sådana arter är en indikation att naturtypen har en gynnsam bevarande status.

Rödlistan utgör en bedömning över en enskilds art risk att dö ut i Sverige och begreppet rödlistade arter innefattar fåglar som faller under följande kategorier: *nära hotad* (NT), *sårbar* (VU), *hotad* (EN) och *starkt hotad* (CR). Fågeldirektivets bilaga 1 listar arter som enligt EU är i behov av särskilt skydd. Populationstrenderna från Svensk Fågeltaxering är baserade på den systematiska övervakningen av Sveriges fågelbestånd som pågått i drygt 50 år. I den här rapporten noterar vi arter vars populationsstorlek är statistiskt säkerställd att ha halverats jämfört med nivåerna från 1998 (året då standardiserade rutter påbörjades).

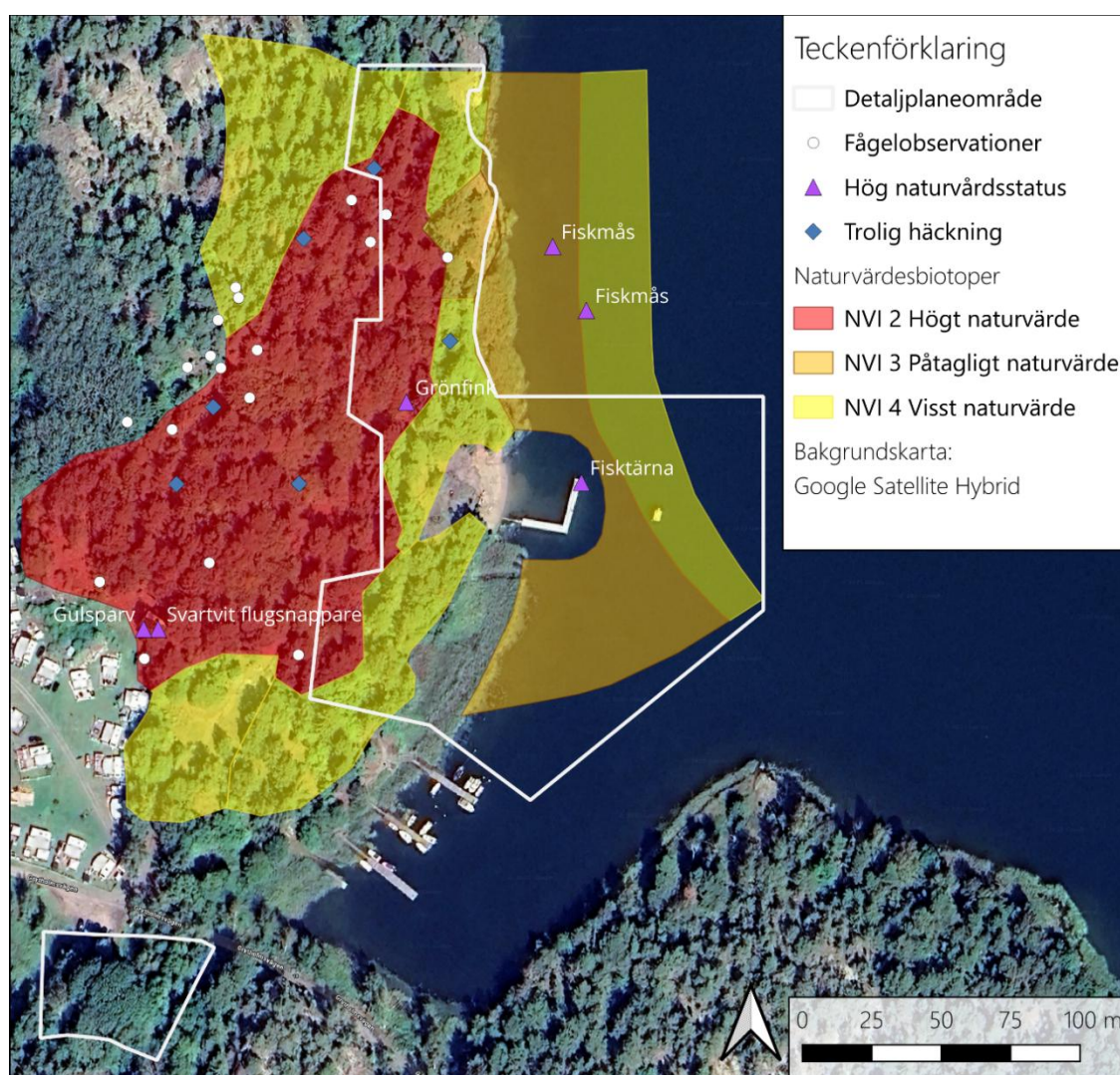
1.2.2. Övriga datakällor

Utöver fältbesöken användes befintlig, öppen information om närområdets fågelförekomst från SLU Artdatabanken. Utdraget, bestående av samtliga observationer av häckande fåglar inrapporterade 2000-2025, utfördes 2025-08-28.

2. RESULTAT

2.1. Resultat av inventeringen

Totalt observerades 26 fågelarter inom inventeringsområdet (Tabell 3). Av dessa kategoriserades 6 som naturvårdsrelevanta: svartvit flugsnappare, grönfink, fisktärna, fiskmås, gulspurv och hussvala (Figur 2). Inga av de observerade naturvårdsrelevanta fåglarna kunde bekräftas som häckande i området med högre sannolikhet än *möjlig häckning*, men notera att bedömningen är försvårad av fältbesökens tidpunkter. Däremot bedömdes fyra övriga arter (blåmes, koltrast, nötväcka och rödhake) till trolig häckning. Endast en art, större hackspett, kunde säkerställas som häckande i området. Hussvala sågs aktivt flyga in och ut ur ett båthus beläget strax norr om planområdet. Båthuset besöktes inte, men är med fog att betrakta som en trolig häckningsplats för denna art.

Figur 2. Karta över observerade naturvårdsrelevanta fågelarter från inventeringen. Inventeringsområdet är markerat i ljusblått och planområdesgränsen med helblå linje. Vid inventeringstillfället var planområdet mer utbrett åt väster vilket förklarar varför ett så pass stort område utanför planområdet inventerades.

Avseende noterade sjöfåglar genomfördes ingen inventering från sjösidan, men fisktärna, skäggdopping och knölsvan är typiska arter enligt Natura 2000-regelverket för områdets akvatiska biotoper och bedömdes till möjlig häckning.

Ytterligare ett antal fågelarter noterades under naturvärdesinventeringen (ringduva, steglits, sädesärta, gråhäger, grönsiska, och ormvråk). Dessa var dock av karaktären förbiflygande och bedömdes därför inte som häckfåglar inom området, även om reviren förstås kan innefatta det aktuella området.

Tabell 3. Samtliga observerade fågelarter inom inventeringsområdet. Kolumnerna Antal besök 1 och Antal besök 2 anger det totala antalet individer som observerades vid respektive fältbesök (se Tabell 1). NT: nära hotat, VU: sårbar, EN: hotad.

Art	Antal besök 1	Antal besök 2	Häckningsbeteende (högsta observerade)	Naturvårdsstatus
Sv/v. flugsnappare	1	0	Möjlig häckning (3)	NT (RL20)
Grönfink	1	0	Möjlig häckning (1)	EN (RL20); minskning 50%
Fisktärna	0	1	Möjlig häckning (1)	Fågeldirektivet bilaga 1
Fiskmåsa	1	1	Möjlig häckning (1)	NT (RL20)
Gulsparr	1	0	Möjlig häckning (1)	NT (RL20)
Hussvala	0	1	Möjlig häckning (1)	VU (RL20); minskning 50%
Större hackspett	2	1	Säker häckning (19)	
Blåmes	1	1	Trolig häckning (8)	
Koltrast	1	3	Trolig häckning (8)	
Nötväcka	2	2	Trolig häckning (8)	
Rödhake	2	1	Trolig häckning (8)	
Bofink	3	2	Möjlig häckning (3)	
Grå flugsnappare	3	1	Möjlig häckning (3)	
Gärdsmyg	0	1	Möjlig häckning (3)	
Kungsfågel	1	2	Möjlig häckning (3)	
Lövsångare	2	2	Möjlig häckning (3)	
Svarthätta	3	2	Möjlig häckning (3)	
Talgoxe	1	1	Möjlig häckning (3)	
Ringduva	0	1	Möjlig häckning (2)	
Steglits	0	2	Möjlig häckning (2)	
Sädesärta	1	0	Möjlig häckning (2)	
Knölsvan	1	0	Möjlig häckning (1)	
Skäggdopping	2	0	Möjlig häckning (1)	
Gråhäger	1	0	Möjlig häckning (1)	
Grönsiska	1	1	Möjlig häckning (1)	
Ormvråk	1	0	Möjlig häckning (1)	

2.2. Tidigare fynd

Ett fåtal fågelobservationer har rapporterats in till Artportalen inom det aktuella området. En utvidgad sökning, som inkluderade samtliga observationer av fåglar med säkert häckningsbeteende (se Tabell 2) inom 1km från planområdet, kunde endast identifiera 10 arter varav 4 kategoriserades som naturvårdsrelevanta (Tabell 4): drillsnäppa, hussvala, spillkråka och trana.

Tabell 4. Fågelobservationer med säkert häckningsbeteende inrapporterade till Artportalen i närområdet mellan år 2000-2025. NT: nära hotat, VU: sårbar.

Art	Naturvårdsstatus
Drillsnäppa	NT (RL20)
Hussvala	VU (RL20); minskning 50% standardrutter
Spillkråka	NT (RL20), Fågeldirektivet bilaga 1
Trana	Fågeldirektivet bilaga 1
Grågås	
Nötväcka	
Skäggdopping	
Sothöna	
Sädesärla	
Taltrast	

2.3. Sammanfattning och diskussion

Sammanfattningsvis är artförekomsten av fåglar relativt typiskt för regionen och består i huvudsak av vanliga arter knutna till löv- och blandskog, öppna skogsmarker, vikar och i viss mån bebyggelse. Inga stora överraskningar eller rariteter har observerats. Planområdet är dock relativt litet - flera liknande levnadsmiljöer som i viss mån är ännu mindre störda av människor finns i det aktuella skärgårdsområdet.

Observationerna av typiska fiskätande arter knutna till vikar och bräckt vatten, till exempel fisktärna och skäggdopping, tyder på att vattenmiljöerna i området har en tillräcklig ekologisk funktion för dessa arter. Förekomsten av hussvala med flera insektsätande arter visar på samma funktion avseende förekomst av insekter i området.

Majoriteten av de naturvårdsrelevanta fågelarterna var dock knutna till terrestra miljöer och den enda under inventeringen säkerställda häckning i området var större hackspett. Det bebodda boet hittades i blandskogen i den lite mer höglänta, västra delen av planområdet som innehåller ett bestånd av större aspar. Flera av asparna bar tydliga spår av hackspett med bland annat gamla bohål, som ofta utnyttjas som bon för andra arter såsom stare, mesfåglar, svartvit flugsnappare och nötväcka. Även om flera sådana arter observerades i området kunde deras häckning inte säkerställas under inventering, sannolikt på grund av dess tidsram.

Under inventeringen observerades **svartvit flugsnappare**, en rödlistad art (NT) som häckar i löv- och blandskog, men även kan häcka i parker och trädgårdar. Med en föda bestående av i

huvudsak flygande insekter har arten goda förutsättningar att hitta passande levnadsmiljöer i hela det aktuella planområdet. Den begränsande faktorn för svartvit flugsnappare i området är sannolikt endast bohål. Då arten är revirhållande behövs utspridda lämpliga boplatser, vilka i huvudsak utgörs håligheter i träd, t.ex. från hackspett som nämnt ovan, men arten kan även häcka i fågelholkar. Vid exploatering av området kan alltså fågelholkar sättas upp som en åtgärd för att kompensera ev. skador till svartvit flugsnappares livsmiljö.

Grönfink är också en rödlistad art och av de observerade fågelarterna är grönfinken den mest hotade (VU). Arten har minskat kraftigt i antal i Sverige, i huvudsak på grund av sjukdom (sk. gulknopp orsakad av parasiten *Trichomonas gallinae*). Fågelmatning har pekats ut som en sannolik smittoväg och något som bör undvikas särskilt under sommartid då sjukdomen framförallt sprids. Grönfinken häckar i täta buskage och vegetation, gärna kantområden av skog. Att spara flerskiktad vegetation i området, särskilt i kantpartier, är alltså en relevant åtgärd för grönfink.

Gulsparr (NT) är en annan art som kraftigt minskat i Sverige under de senaste årtiondena, sannolikt till följd av effektiviseringen i jordbruket som resulterar i mindre föda och boplatser åt arten. Gulsparr häckar i öppna miljöer som har inslag av träd, helst i närhet till odlingsmark. Arten förekommer dock i många olika typer av miljöer, inklusive hyggen där några träd lämnats eller kraftledningsgator. Arten kommer därför sannolikt inte missgynnas av den planerade exploateringen så länge utspridda träd sparas.

Artfyndet av häckande spillkråka som var inrapporterat på Artportalen 2007, men inte kunde bekräftas under fältbesöken, visar att området har kan ha varit en relevant häckningsmiljö för hackspettar under en längre tid. Varken något aktivt bo eller någon observation av spillkråka gjordes dock under investeringstillfällena vilket tyder på att ingen häckning förekommer för närvarande.

Sammanfattningsvis görs bedömningen att en exploatering av området riskerar missgynna ett antal häckande fågelarter, särskilt om det innebär betydande nedtagning av skog eller en röjning av mellanskikt såsom täta buskage. Miljöer inom området som utgör störst värde för häckande arter är dels den asprika delen i nordväst, dels den äldre hassellunden i områdets centrala och sydvästra delar.

Baserat på den kännedom vi har om arternas utbredning, tillgången på lämpliga miljöer och påverkan på deras revir, bedöms dock inte påverkan bli av den graden att området i stort (inklusive omlandet runt omkring) förlorar sin ekologiska funktion eller att någon av de mest naturvärder relevanta arterna inte förmår hitta ett revir i närområdet. Denna bedömning har förstärkts genom att planområdet justerats åt öster, varvid den mest värdefulla delen av hassellunden bevaras. Avverkning av skog liksom störande markarbeten bör undvikas under fåglarnas parnings-/häcknings- eller unguppfödningssperiod. Dessutom vore det av värde om exploateringen genomfördes med ett antal skydds- återställnings- och kompensationsåtgärder, såsom bevarande av hålträd och högstubbar (alternativt uppfästning av stamdelar med befintliga hål på andra träd som blir kvar), bevarande eller flytt av död ved, uppsättande av fågelholkar samt återplantering av lämplig vegetation där möjlighet finns.

REFERENSER

Green, M., Haas, F. & Lindström, Å. 2025. Övervakning av fåglarnas populationsutveckling. Årsrapport för 2024. Biologiska institutionen, Lunds universitet.

Naturvårdsverket. 2016. *Fåglar: Linjetaxering samt kombinerad punkt- och linjetaxering*. Version 1:0, 2016-03-21

Naturvårdsverket. 2012. *Fåglar, revirkartering, generell metod*. Version 1:1, 2012-06-21

SLU Artdatabanken. 2020. *Rödlistade arter i Sverige 2020*. SLU, Uppsala.

Svensson, S. 1999. *Svensk fågelatlas*. Sveriges ornitologiska fören. Ekologiska institutionen, Univ. Artdatabanken, Stockholm; Lund; Uppsala.